

ה' של ספינה

אוצרות הדף היומי

הרב יוסף חיים אוהב ציון

כה. "שלוחי מצווה פטורין מן הסוכה"

האם שייך גם בעוסקים בתורה

פירש רש"י: הולכי בדרך מצוה, כגון ללמוד תורה ולהקביל פני רבו ולפדות שבויים. באור שמח (תלמוד תורה פ"א ה"ב), תמה על דברי רש"י, שמנה את ההולכים ללמוד תורה בכלל שלוחי מצוה שבמשנה, שנאמר בהם דין העוסק במצוה פטור מן המצוה, שהרי מבואר בירושלמי במסכת שבת (פ"א ה"ב), שאפילו רבי שמעון בר יוחאי שלא היה מפסיק מתלמודו לקריאת שמע, מודה שצריך להפסיק מלימוד תורה לצורך קיום מצוות סוכה ולולב וכדומה, שכן הלומד שלא על מנת לעשות, נוח לו שנהפכה שלייתו על פניו. (ורק לעניין קריאת שמע יש טעם לפטור כמבואר שם). ומאחר שאפילו הלומד תורה בפועל צריך להפסיק לקיום המצוות, כל שכן שההולך ללמוד אינו נפטר מקיומן.

ותירץ על פי דברי התוספות במסכת כתובות (ז"ז ד"ה מבטליו) בשם הר"י מקורביל, שאף על פי שצריך לפסוק מתלמוד תורה לצורך הוצאת המת, מכל מקום העוסק בשימוש תלמידי חכמים אין לו להפסיק, שכן גדולה שימושה של תורה יותר מלימודה (ברכות ז) ומבואר ברש"י (שם מז ד"ה שלא) ששימוש תלמידי חכמים הוא לימוד הגמרא התלוי בסברא, שהיו נותנים טעם לדברי המשנה, והיו מתאספים ועוסקים יחד. ונמצא שההולכים ללמוד תורה עוסקים בשימוש תלמידי חכמים, ועדיפים הם מהעוסק בלימוד תורה, ועל כן פטורים משאר מצוות. וע"ע למרן רבנו ז"ע במאור ישראל מועד קטן (ט): מה שהאריך בזה.

"אותם אנשים מי היו נושאי ארוננו של יוסף היו"

האם מותר להיטמא לחנוטים

במשנה למלך (הל' אבל רפ"ג) נשאל האם מותר לכהנים לבא במגע או באהל של המומי"א (גופים של מתים שנחנטו), והמשנה למלך פטט לאיסורא כיון דסוף כל סוף הגוף קיים ע"י החניטה.

ובחשק שלמה (אהלות פ"ב מ"א) הביא מהגאון ר"מ שטראשון ז"ל שתמה על המשנה למלך

אבל בשינת היום אין הנשמה מוצאה מקום מנוחה ופקדון עצמה בו כדרך הלילה שאמרין בידך אפקיד רוחי כו' ולכן מאבדת כל הרווח שהרוויחה בלילה בשינת היום.

"אבל הרשעים הוא להיפך, כי בלילה אין נשמותיהם עולות למעלה בפקדון יתברך בידו והן משוטטות באוויר הרקיע בין החיצונים כנזכר בזהר סוף פרשת ויקרא ושם מוצאות נשמות רשעים קדמונים משוטטים בעולם בין החיצונים ומשתתפות יחד ונכנסות באדם בהקיצו משנתו. והנה כאשר ישן ביום אפשר שיתפרדו ממנו אותם נשמות הרשעים המחטיאים אותו ובפרט אם עשה איזה מצוה ביום ההוא אבל ביום השבת אפילו לצדיקים השינה טובה כי אין דבר רע נאחז ביום השבת."

ומרן רבנו ז"ע במאור ישראל כאן הקשה: "וקשה לפמ"ש המקובלים שהאר"י היה מתקן בשנתו יותר מכל אדם כשניעור, (כוונתו למש"כ בספר פרי עץ חיים שער קריאת שמע שעל המיטה פרק א: "ומעשה שהיה ישן מורי ז"ל ביום שבת שינת צהרים, ונכנס רבי אברהם הלוי, ומצאו שהיה ישן ב' או ג' שעות, והיה אומר כי השינה מכלל עונג שבת ומצאו שהיה מרחש בשפתיו. וכו' אמר לו, חייך אם הייתי דורש פ' שנים רצופים יומם ולילה מה ששמעתי עתה, איני יכול להשלים". יחא"צ), א"כ גם אביי בוודאי היה מתקן בשנתו.

"ועיין בשואל ומשיב רביעאה (ח"א סי' מ) שתירץ, דאביי הוה ניים משמע מנמום בלבד ולא שינה, ואין ההשגות הללו יכולים להיות רק בעת התפשטות הגשמיות בשינה עמוקה, כמ"ש בהקדמת ספרא דצניעותא. ע"ש. והוא דוחק, דניים הכוונה שהיה ישן במשך זמן כדמעיל מפומבדיתא לבי כובי, ומשמע שהייתה שינה ממש. וצ"ע. ולכן נראה לומר על פי מה שכתב הגר"ח מוולוז'ין בהקדמת ספרא דצניעותא (דף ז). בד"ה וגדולה מזו, שמה שמשיג בשנתו אינו עיקר כ"כ שהעיקר מה

דמה הוצרך ללמוד דבר מזה מסברא, והא כאן מבואר בהדיא דעתו של רבי יוסי הגלילי דנושאי ארוננו של יוסף היו טמאים אף על גב דמקרא מלא בפרשת ויחי דיוסף היה נחנט. ותירץ החשק שלמה דשאני יוסף הצדיק, דבודאי גם לולא החנטה היה גופו קיים דבוודאי נתקיים בו מה שאמרו (בשבת קנ). דמי שאין בו קנאה בלבו אין עצמותיו מרקיבין, וממילא בוודאי דלא נשתנו עצמותיו ובשרו ממה שהיו בשעת מיתה גם ע"י החניטה. עוד תירץ החשק שלמה דבוודאי היה יוסף כמלא תרוד שמטמא אפילו ברקב ממש, ובכה"ג ודאי דאין להסתפק כלל.

כו:

"אמר רב אסור לישן ביום יותר משינת הסוס"

בטעם איסור השינה ביום

רבנו האר"י ז"ל בשער המצות (פרשת ואתחנן) ביאר עניין השינה ביום וז"ל: "והענין הוא דע כי השינה שביום רעה אל הצדיקים, וטובה אל הרשעים וכמ"ש ז"ל (סנהדרין פח) שינה לרשעים הנאה להם והנאה לעולם. כי הנה הצדיק ע"י מעשיו הטובים שעושה, אפשר שכאשר יישן בלילה ואח"כ בהקיצו משנתו חוזרת נפשו בו, היא מושכת ומביאה עתה איזה נשמה של איזה צדיק קדמון ומתעברת בו בסוד העיבור, ושתייהן נכנסות בגוף והיא באה כדי לסייעו במצות כמ"ש באבות דרבי נתן ובמדרש הנעלם על בא להיטהר מסייעין אותו, רבי נתן אומר נשמות הצדיקים מסייעין אותו והבן זה. וכאשר חוזר ליישן ביום אפשר שתחזור ותפרד ממנו אותה הנשמה שבאה לסייעו. כי בלילה שהפקיד נשמתו ביד המלכות העליונה מתחדשת שם ומזדככת ונשלמת ואז מתעברת בה נשמת הצדיק ההוא.

לאסוקי שמעתתא

אשה החוששת לישון לבדה – האם בעלה פטור משינה בסוכה?

"חולין ומשמשיהן פטורין מן הסוכה" (כה.)

דנו הפוסקים במקרה שהאישה חוששת לישון לבד כשבעלה בסוכה, האם בכהאי גוונא הבעל פטור משינה בסוכה.

ובחשוקי חמד כתב: "יש לדון לפטור אותו מסוכה משני טעמים, א. שמא הוא חשוב כמשמש חולה, ונאמר בסוכה (כה.) חולים ומשמשיהן פטורין מן הסוכה. ב. עוד יש לדון שמא הוא מצטער, כיון שהאשה מפחדת לישון לבדה, ולא הוי תשבו כעין תדורו, שהרי בשאר ימות השנה לא היה יורד לישון בחצר, ועוזב את אשתו בחודש התשיעי לבדה בבית.

"על הטענה הראשונה נראה דמאחר וכעת אינה חשה בצירים, אינה נחשבת כחולה, והבעל לא נחשב כמשמש חולה. ועל הטענה השנייה אמר לי מו"ח הגרי"ש אלישיב זצוק"ל שאין לו פטור דמצטער, וחייב לישון בסוכה, כיון שהוא אינו מצטער לישון בסוכה, ואם קשה לה שתילך לישון בסוכה". ועיין עוד מה שהאריך בזה.

אמנם מרן רבנו זי"ע בחזון עובדיה (סוכות עמ' קצו) כתב: "בשות דברי יציב (סימן עד"ר) העלה שחתן בשנה הראשונה לנישואיו, פטור מלישון בסוכה, כדי שלא יבטל המצוות עשה דושמח את אשתו אשר לקח. ואפילו אם אשתו איננה טהורה, מכל מקום שייך בה שמחה, כשבעלה עמה בבית, כמ"ש בעירובין (סג:). ובספר שלמי מועד (עמוד קיד) כתב, שלא נזכר בשום מקום לפטור את החתן מן השינה בסוכה בשנה הראשונה לנישואיו. ומכל מקום אם האישה מפחדת לישון לבדה בבית, אפשר לו להקל לישון חוץ לסוכה. ע"ש".

שמושיג ע"י עמל ויגיעה וכו'. ע"ש. ודו"ק".
וכתב בשו"ת בנין עולם (או"ח סי' א) דכל איסור שינה ביום לא נאמר אלא למי שישן בלילה כדי צרכו אבל הנעור בלילה ועוסק בתורה מותר לו לישון ביום מעט, והכל לפי מזג טבעו.

כח.
"שלישים מהם ראויים שתשרה שכינה עליהם כמשה"

הר"ל הזקן ניצוץ משה

כתב מרן החיד"א בספרו פתח עיניים שמחת הרגל: "מקשים, הדכתיב ולא קם נביא עוד בישראל כמשה והיכי קאמר ראויים שתשרה השכינה עליהם כמשה רבנו ע"ה. ותירץ הרב כמהר"ר יצחק יששכר זלה"ה, דמשה רבנו מופלג במעלות רבות ולא יקום כמוהו באיש אחד שיהיו בו כל המעלות אבל בדור אחר אפשר שיהיו בהצטרפות כלן כמשה רבנו זה במעלה אחת וזה באחרת עד שבין כלן כאחד יהיו כמשה רבנו. ע"כ.

"ואשתמיטתיה מ"ש (סנהדרין יא), נתנה עליהם בת קול מן השמים יש כאן אחד ראוי שתשרה עליו שכינה כמשה רבנו אלא שאין דורו זכאי לכך נתנו חכמים עיניהם בהלל הזקן הרי דבהלל הזקן והוא באחד אתמר הכי. ואפשר לישב קצת דברי הרב הנזכר במ"ש גורי האר"י זצ"ל דהלל הזקן היה בו בחינת משה רבנו וחיה ק"ך שנה ופרנס ישראל מ' שנה כמו משה רבנו ע"ה, ונמצא דהלל הזקן מר ניהו בחינת משה רבנו ע"ה, ובהכי לא קשיא מאי דדייק מהרש"א שם דגבי הלל הזקן אמר ראוי שתשרה עליו שכינה כמשה רבנו וגבי שמואל הקטן לא אמר אלא ראוי שתשרה עליו ותו לא. ולפי האמור נוחא דדווקא בהלל נתן ליאמר כמשה רבנו כי מר ניהו בחינת משה רבנו. וכבר כתבו גורי האר"י זצ"ל כי סופי תיבות משה' לעיני' כל' ישראל' הילל מלא, ואמרו כי משה ר"ת משה שת הלל.

"אמנם אעיקרא דמילתא לא קשיא מידי דאין הכי נמי דלהשראת שכינה ראוי כל אחד מתלמידי הלל מן השלשים הכי נכבד שתשרה עליו שכינה כמשה רבנו ע"ה אבל לענין הנבואה משה רבנו ע"ה לו בכח יגבר איש האלהים בעלה דמטרונתא לעילא מכל וחילוק גדול יש בין השראת שכינה לבחינת נבואה ובחינות אחרות שזכה בהן משה רבנו ע"ה ופשוט".

עבירה דסריך ופתיך איסורא במצוה, יובן היטב מדוע נקט התנא דווקא לולב הגזול, דרק בגזלה בעת קיום המצוה פתיך וסריך איסורא, שהרי רק בגזלה יש מצות עשה להשיב את הגזלה, אבל בגנבה אין מצוה של והשיב, ולכן נקט התנא לולב הגזול ודוק כנלע"ד בס"ד.

"וכי תימא מנא לן הא דרק בגזל יש והשיב את הגזלה, מהא אמינא דהמעייין בדברי הרמב"ם ז"ל בהלכות גניבה (ריש פ"א) יראה שכתב דהטעם דאין לוקין על לאו דגנבה הוא משום דהוי לאו הניתן לתשלומין, ואילו כשבא הרמב"ם ז"ל לנמק מדוע אין לוקין על לאו דגזל כתב דהוי לאו הניתק לעשה דוהשיב את הגזלה, וכדכתב בריש הלכות גזלה, הרי מפורש דלאו דגנבה לא מיקרי ניתק לעשה, וכן כתבו להדיא בשו"ת חות יאיר (סימן קצ"ג), ושו"ת עונג יום טוב (סימן ק"ח ובהגהה שם) דבגנבה אין מצות והשיב וכדכתיבנא בחיבורי ברית יעקב (סימן י"ט סוף אות ג' דקע"ט ע"ב) ע"ש".

כט:

"לולב הגזול והיבש פסול"

מדוע נקט התנא גזול

הקשה הגרי"ח סופר שליט"א בספרו שובי השולמית (ח"ג סי' יא), מדוע נקט התנא לשון לולב הגזול ולא לולב הגנוב שזה יותר שכית. "ובס"ד נראה לי לומר דיובן היטב, דהנה רבותינו הראשונים ז"ל ביארו לנו דין מצוה הבאה בעבירה, בשני אופנים ודרכים, הראשון או שמכח העבירה שעבר באה לידו המצוה, כלומר מזה שגזל לולב בא לידו קיום המצוה, או באופן שני מצוה הבאה בעבירה דהיינו שבשעת קיום המצוה עובר ועושה עבירה, וכגון שבשעה שמנענע לולב הגזול מבטל מצות עשה דוהשיב את הגזילה, עיין תוספות גיטין (נה). ובבא קמא (סז), וככתוב בשו"ת כתב סופר או"ח (סימן קכ"ז).

"והשתא אם נימא כאופן השני דמצוה הבאה בעבירה היינו שבשעת קיום המצוה עושה